

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№138 (12828)

1985 чылдың июнь 15, суббота

1925 чылда үндүзүлгөнгөн.

Өртүз 3 көпөк.

БӨЛҮКТЕР, ПОСТУЛАР

СЭКП ТК-ның апрель (1985 ч.) Пленумунга СЭКП ТК-ның Чингис секретары эш М. С. Горбачев политиктиг болгаш нийтиел албан черлериниң бүгү системаны илдепкелдеринче, социал-демократияны, чонун бот-башкарылганын ханыладарынче онза кичээниги угландыры эрежок чугула дээрзин айткан.

Чер-чер Советтериниң эртен чыгынын үезинде биске депутаттарның 401 бөлү, 300 ажыг доктаамал постулары ажылдап турган. Олар улус ажил-агынын бүгү-ле адырларынга планын сорутгаларын күүсидиринге төлөпиг салышкын кырган. Кандыг-даа ажылга муракчаларын дуржулгазы салгал дамчыр, ону харын улам-на байлашкылар ужурулгусу.

Өвүр районун «Коммунизмче орук» совхозун Улаатай хойжу бригадасында Солмур көдээ Совединиң депутаты турган, ам Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң депутатына сонгуктан хойжу коммунист К. Н. Монгуштуң удуртканы пост эртен чылын кыргылда база мал чөмү белеткээриниң үезинде эн-не дээштик ажилдарын чоруткан. Ол ыш-каш Каа-Хемде Кундустуг көдээ Совединиң депутаты механизатор Л. И. Филиппов, ол-ла районун Бүрен-Аксы көдээ Совединиң депутаты механизатор М. К. Току баштаан түр бөлүктөр мал чөмү белеткээр база дүжүт ажаалдазынын үезинде улуг ажилды кылган.

Бо чылдын февральда эртен сонгулдарын соонда чаа чыгыштын чер-чер Советтеринде депутаттарнын чаа бөлүктери болгаш доктаамал постулары тургустунгулаан. Бо чугула ажилды Кызыл район Совединиң күүсөмү холга алган, он түнелинде амгы үеде районун девискээринде 31 бөлүктү, 21 постуңу 307 депутат составтыг кылдыр тургускан.

Кол-кол туудугларга база кампания үезинде депутаттарын түр постуларын тургузары эрежок чугула. Ону барымдаалааш, Улуг-Хем районун чер-чер Советтери, эртен күзүн мал чөмү белеткелиниң база дүжүт ажаалдазынын үезинде 31 түр посту тургускан турган. Бо органы Бин-Хем районда база калбаа-биле ажылдап турар. «Саян» совхоз-туң №1 трактор-хому бригадасында Өөк көдээ Совединиң депутаты, механизатор Кан-оол Маады баштады дөрт кичи составтыг түр пост ажилдап эгелзэн. Ында депутаттар күш-ажылды органи-заастаарынче, он шынарынче кол кичээниги угландырып, ажилдарын түнелдин парткомга база көдээ Советтин күүсөмүгө доктаамал дындадып турар.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиуму «Тыва АССР-ниң депутаттар бөлүктөрүнүн болгаш депутаттар постуларын дугайында Дүрүмү» бо чылдын апрель 9-та баштаан. Ында бөлүктөрүн болгаш постуларын нийти ажилын угландышкын, оларын тургузарын принциптерин база чурумун, эрге-хүлээлгелери кандыг болурун, бөлүктөрүн болгаш постуларын ажилын органи-заастаарын чурумун улам толазы-биле айткан. Ычанаган ол документи «Депутаттар хуннеринде» база совет активтин школаларына өвренери чугула. Чүге дизе, депутаттар бөлүктөрүн болгаш постуларын кажан, канчаар тургузарыл, оларнын эрге-хүлээлгелери кандыг болур ужурулгусу дээр-зин күүсөмүгүн ажилдакчылар билин чам-дыкта эки-ле билбейн баар таварылгалар бар.

Республиканың чер-чер Советтеринин база олар-нын күүсөмүгүнүн чамдыктары депутаттар бөлүктөрүн болгаш постуларын тургузарын, олар-нын ажил-чорудулганын организаастап, улап ба-шкарарынче чогуур кичээниги салбайн келгенин ай-тыр херек.

Депутаттар бөлүктөрүн болгаш постуларын тур-гузар ажилга бир эпиг чүл болза, тус-тус Совет-терин депутаттары чыгыш коллективке азы де-вискээр-даа айы-биле кады ажылдап, чурттап турда, оларнын округунга ажилды чорударына, а ол ышкыш бот-боттарынын депутат ажил дуржул-газын солчурунга дыка эптин болур. Бөлүктөрүн болгаш постуларын эрге-хүлээлгелери аажок улуг. Чижээлээр, девискээр айы-биле тургускан депу-тат бөлүк чогуур Советтин база оон органнарнын ажилына, оларын чугаалагыр айттырларын белеткээринге, Советтин база оон органнарнын шиптирлериниң күүсөлдзин контролдарына кыржир, Советке хамаарышкан айттырлар тала-зы-биле бүдүрүлгелерин, албан черлеринин бол-гаш организаастаарын ажилын хынаар, албан-дужаалдыг кижиниң отседун азы информациязын сессияга, чок болза күүсөмүгүн хуралында даа дыйнаар дугайында саналды кириер. Чүге бо чи-жектен алырга беш депутаттар бөлүктөрүн бол-гаш постуларын ролу аажок улуг-дур. Ша-к ол күштү Советтер болур-чогууру-биле ажылдап, оон ажилын улап башкаар, дузалажыр ужурулгусу.

Ам бисте чугула ажилдар — хой кыргылдазы келген, мал чөмүгүн белеткелди удавас, дүжүт ажаар үе чоокшулаан. Ол ышкыш бо чылын доо-зар туудугларга база хой. Бо бүгү ажилды депутат-тар бөлүктери болгаш постулары холга мык алыры эрежок чугула.

СЭКП-НИҢ XXVII СЪЕЗДИЗИН ТӨЛӨПТИГ УТКУУЛ!

ЧУРУКТА: Чөөн-Хемчиктин Карл Маркс аттыг совхозта чөлаачы Ондар Хурбаевин Стай-оол малчынарже сүг сөөртүр машинаны башкарып турар. Кадыр-берт орук-тарга илди чок чоруур, башкарган техниканы манналгалыг эдилеп турар. Малчы-нарже сүг чедирлгезин ол үзүктел чокка чедирип келген. Үр чылдарда машина-техника башкарып келген бо чөлаачы социалистиг чарыштыг тилекчижи болуп, ажи-лыга кезээде мактадып турар.

О. ОХЕМЧИКТИҢ ФОТОСУ.

Кыргылда пунктуларындан медээлер

КЫРГЫП КИРИПКЕН

Барыш-Хемчикте «Хемчик» совхоз бир чылын 32 кодан хой-нук болгаш эзэш зөөс хура-наларын кыргылдазын ам кырган. Оларнын арасында тыва уксаанын хоюн болгаш күрүнге дужаар иртерин кыргылдазын мунай чорудар.

Совхозтун төп салбырында болгаш Час-Адырда кыргылда пунктуларын септээн, аштан

арылаан. Электрик шугуну-киргеш, ханыларын оон өс-ке-даа аргаттарын ажил-дарын таарыштырып, эрги бистери солан. Пунктуларда дүктү сорттап, класстар бол-гаш ону пресстээр ажилчы-нар, кыргыччылар долузу-биле четчелеттинген. Удуур, дыш-тыр черлер белек, столула-

лар доктаамал ажилдап эгел-зэн. 30 ажыг чыл ажилдаан хоо-ун повар Денизмаа Саянны кылган чөмү кыргыччылар мактаан.

Баштайгы хүнде муракчы-малчын Калдар Донгакты хоюну баш алындан 1,8 ки-лограмм дүк алынды.

А. САРЫГЛАР.

СЕМНАР

Он бирги беш чылдын доо-зукчу чылында Барыш-Хем-чикте «Ден-Терезин» совхоз-тук ажил-ишчилери 2215 уугу-хоюн, 1051 курагынын дү-гүн кыргаш, күрүнге ду-жаар.

Ажил-агынын кыргылда пунктуларын септэрген, чорут-каш, аштан-чугайлаан, элек-

три дамчыдылганын кырган. Пунктуда бо чылын элек-трик 9 база хол-биде кыргы-чырынга 30 туруштар белек.

Хой кыргылдазын кыска хуусаада шынарлыг чорудары-биле кыргыччылар арасына өөөдиле семинарын дуржул-галыг кыргыччылар Раиса

Ооржак, Дадар-оол Ооржак болгаш Эрес-оол Күжүгет олар чоокта чаа эрттиргенер. Семинарга школалар, ажил-яктар болгаш малчынар эзэш зөөс болган.

Дан-Терезинчилер бо хүн-керде баштайгы кыргылдаже кирипкөннер.

А. БЕГИН-ООЛ.

ДҮК ХӨЙ

«Торгалыг» совхозтун Ир-битей өшкү бригадасында 7066 өшкү бар. 7056 өшкүдөн 5 тонна 983 кг дүктү кыргып, күрүнге дужааган. Мында ан-гор уксааны өшкүлөрүн дү-гүнчү шынары 92,8 хуу бол-ган.

Өшкүлөрүн дөңгөли шы-рак, кышты хур өшкөн. Бо чылын кыргаш дүктүн шынары эки боорундан алында эр-кен чылдыгдан хой болган. Ыланга Саа-Албааны кадарган сергелери хөй дүктү берген. Бир баштанна 1,2

килограмм дүк кыргыткан. Чылпаа Бегзи, Доржу Кыргыс, Тынч Мөңгө, Архимед Ажи, Шөөр Натий оларнын ка-дарган өшкүлөрүн дүгү бир баштанна 779 граммдан 1 ки-лограмм 200 грамм чедип ту-рар.

Н. ДАМДЫН.

ГЕКТАРДАН-НА 21 ЦЕНТНЕРНИ

Сүт-Хөл районда «Сүт-Хөл» совхозтун Ишчин салбырын-ыг сүтгаччылары бир гектардан-на 21 центнер ситен дүжүлдү алырын социалистиг хүлээлге-

зинде айткан. Сүтгаччылар бо хүннерде Көк-Элде 25 гек-тар хөй чылдыг ситенерин ам ийги сүтгаччыларын доо-зуп турарлар. Сүтгаччылардан

С. Монгуш, К. Монгуш болгаш өскөлдөр-даа кызымдак ажилдап, хүн үлүүн доктаамал ажыр күүсөдип турарлар.

А. ДОНГАК.

Рейд

Бо чылдын узамдыккан чазы Тес-Хем районун хойжула-ларын хой кыргычыр үезин сонгарлаткан.

— Кыргылда орай эгелээр болганда, кыргылдага белек-кедди эртен чылдагындан дээр чоруттувас — деп, рай-куусомун көдээ ажил-агыг эргелелин чамалыгы Ш. Б. Серээлдэ чугаалады. — Сес кыргылда пунктуларын ий-зинде шөндө кыргылдамын организаастаан, өскөлдөрүн септэрген дооступ турар.

«Шына» болгаш «Тувинская правда» солундарын каттыш-кан рейд бригадасын пункту-ларын хөй кезинге чорав. Кайы-даа совхоз кыргыччы-ларын четчелеп, өскө-даа ажилчыларын дандылап ал-ган. Ыланга «Тес-Хем» сов-хозтун пунктуларын белеткээр черле эки; чамдык шалаларын солан, электрлик хачыларын эгелзеп, хой чүр черин эки-биле долурул каан. Он ийи муң ажыг хойну манас кыргы-чылгаш чур.

— Кыргылда хунуң-не чус он беш кичи ажилдаар. Кода бурзунуң хой экээр чуруну тургускан, ону хой-жур шупту билер. Пунктуда

мергелжидик дүк ылгакчыла-рын баштаган. Дүктүн шы-нарын тускай эртеминг зоо-техниктер Барышмаа Ким би-ле Сергей Уйук уругу хы-наар—деп, совхозта партком секретары С. М.-С. Донгак та-ныштырды.

Кыргылдада, дүктү ылга-арында болгаш саваларында эң чугула чүвө—шынар. Ук совхозтун удуртукчулары кышкык алдынын каралга-лыг болдурбазыны кичээниги салып турар дээрзин рейд бригадасы демдегезэн. А «Чодураа» совхоз эртен чы-лын дүктүн шынарын шы-зөөс тодаратканы, арыг дүк-тү деңизирүүн угаттырганы дээр 12612 рубль торгаала-гаварышкан. Ындай түбүжө эртен чылдыг дүк ылгакчы-ларын көдээр артырган, олар-нын мергелжин бөдөлдөп, ычкангаш оларны өөөдир, чөдөгдөн тайылбырлап бээр албан.

Чогуу кыргылда пунктуу-шада белек: чугайлаан, сеп-тэн, электри шугуну сол-лан, чанында сүг кержер кө-вүрүгүн бөзүн чедирип каан. Дүк шынаар аймаар харым, эргижирээ, ычкангаш сес

кижи чаа аймаарын кылып эгелзэн. Кыргыччылар база нечир, болдир-Арыг суур-нук чурттакчылары бо ажилга чылдык-на активни кыржыл келгенер. «Кызылгаш» сов-хозта база кыргыччылар чет-чир, чүгө оларын ажилче организаастаары чугула. Чүге дүктү суур биле кыргылда пунктуларын арасына, ылгак-чы изида, ылгаштаары бер-ге.

«Чодураа» болгаш «Кызы-лаа» совхозтарын дүгү хо-за-лы берген хойларын тускай зөөнөлөр кодоннага барып кыргып турар. А «Кызылгаш» совхоз дүгү көөрөп келген ко-доннарнын хоюн кыргылда пунктуларын ылгак кыргып, шынар турар. Чогуу кыргылда шуудааан-даа болза, кыргыч-чыларнын саны дөртөн чедип турар. Оларнын үжөн ажы-зы электрлик хачы-биле ажил-даар. Эртен чылын манас электрлик хачылар оон ба-рыш-ла ийи катап эзэш тур-ган. Шаранураа В. Д. Эрен-дейнин удуртка хойжу бри-га-зы хоюн шуптузун элек-трик хачы-биле кыргып.

Совхозтун профессиел ко-митет кыргыччыларнын бол-гаш кыргылдага хамаарыла-гыг бүгү улустук социалистиг чарышкыны негелдизин ажил-дап кылган, ону партком ба-дылаан. Чарыштык негелде-зинг кыргылдамын болгаш дүктүн шынарын улуг ки-чээниг көрдүгөн. Ычанаган А. Соин, С. Тайышкыш хоо-чун кыргыччыларнын дуржул-ганын негелдир, хойну дүг-гөн кыргыччыларнын аргазына аныктарын өөөдир ажилды организаастаарын планнап ту-рар.

«О. Шынаа» совхоз хоюн июнь 20-ге чедир кыргыч-чылар-даа дүгү дүжүп ту-рар хойлур алдыра кыргыч-чыларын машина-биле чед-ирип, дүктү чидирбизиниң кемизин ап турар. Оларнын кыргылда пунктуу совхоз те-вүнде. Улуг септерге чок, пункт чоокта чаа туттугана-даа болза, аар-саар ажилда-бар. Кол зоотехник Ш. Кек-солдун чугаазы-биле алырга, ында чөптөстери доран чей-лап алтар. Чогуу хой чур аргаттын артык келеткери-нде эгелзеш, шоодайларга чедир херектиг чүдүлдер белек. Кыргыччылар четчир, оларнын данызын тургустун-

КИЖИНИҢ КАДЫЫ—НИИТИЛЕЛДИҢ БАЙЛАА

Июнь 13-те Москвага болган байырыг туралды Медицина ажилдакчынын хү-нүге тураскалган.

Президиумда — СЭКП ТК-ның секретары М. В. Зинянин, СЭКП ТК-ның харыскал-гыг ажилдакчылары, министрстволарын болгаш ведомстволарын удуртукчулары, эртемденер, эччилер, хөй-икити төлээ-лекчилери.

Чуртка аарып-аржыыр чорукту болдур-базынын болгаш зээжедириниң баш удур дээштик темчегелерин, ажилчы чоонарын кадымн билигилер, идекейлиг ажил-ишчи бүдүш-биле үр чылдарда чурттарын хан-дыр талазы-биле чаа сорулгаларын ка-дык камгалап ажилдакчыларын муруну-га партия биле куруне салган деп, ССРЭ-ниң кадык камгалап ажилынын бирги оралачызы О. П. Шелин илестелинге чу-галаан. Ол сорулгалыг чедип алырынга чу-гула чөпсөк чурттакчы чоңу чыл бүрү дис-пансеризастаары болур. Ычанаган ажил-дык ол чугула укастога чүгө шынык-кыныг массалыг болдурарын хандарары эвес, харын профилактика темчегелерин чоң

ортузунга калбак тайылбыр ажилы-биле сырыг холбаштары база чугула.

Ажил-ишчи бүдүзүнүң кадыкшылы — ол чүгө социал эвес, харын эконоимикте ка-тегориз-дыр дээрзин сагындырар, оратор оон-биле холбаштыр иккинчи кадыкты, бөтүгү болгаш келер үе сагындырарын кадыктыг арга алышкыч болгаш таамай-лашкыныг хоразынын дугайында бүгү-ле шымын негелдиринге медик-эртемден-нерин болгаш практиктерин улам илде-кейлиг кыржылгезиниң чугулазын айткан.

Кадык камгалагынын бүгү албан чер-леринин ажил-хөдөө сайыракажыдарынын аажок улуг курлавыр адырын интен-сификастаары, эртемнин, техниканың че-дикшиктерин практикага дүргөн негелде-дир, эртем-ишчилер база практикти албан черлеринин техниктиг чөптөстөмө-кенин экижидер болур. Эртем-техниктиг депшигени дүргөдир айттырларын талазы-биле СЭКП ТК-га болган көсүл-туралга кавдурелген, улуг тоңмалдыг со-рулгалар чуртка кадык камгалап төлө-экижидеринге эң улуг салдарын чедирер.

ЧУРТТУҢ ТАРАА, СИГЕН ШӨЛДЕРИНДЕ

АРХАНГЕЛЬСК. Ам далай-нын эристеринде картофель олуртуушкуну эгелзэн. Ол культурун тарып олуртурун-га областа он муң ажыг гек-тар черин тускайлаан. Отара-тар болгаш зөөнөлөрүн тей кезин коллективтиг көдээ буу-гав ажилдап турар. Ам далай эртеринин муракчы ажил-агыларын дуржулганы сонгу черинг гектар буузуун-де ийги хөдөөни 200—250 центнер дүжүдүн ап болурун херечилеп тусал.

СТЕПАНКЕРТ. Даг-Карабах автономнуң областа арбай ажап алышкыны эгелзэн. Ажаалда-тоанспорт комплек-теринин болгаш отрядтары-нын ажилын райондарда тур-густунган оперативтиг штабтар удуртуп турар.

Мартуни районун «Комму-низм» колхозунуң тараа-жылы бектик дүжүктү астурул алган. Ында сугат чок чер-леринг гектар буузуунд 30 центнер — планнатынган-дан бүдүн чартык катап бектик — тарая дүжүдүн ажап ап турар.

РИГА. Латвиянын Елгава рай-онунун «Авангард» колхозун да чигирит савалык ажаал-газын чүгө машиналар-биле чорудуп турар. Моон мурун-да майхызастаатын шалда-тышканын турган ажилдар-техника кижилерин солан. Бүгү шөлдөргө үк чор укса-лыг чакгыс өзүмүгү үрезин-нерин тарып олуртканы ону ботландырар арганы берген. Үрезин, өскө сорттар ышкыш эвес, чүгө чакгыс өзүмүгү болур. Ычанаган механизатор-лар культураны болбазыра-дырын бүгү чадарларын индустриалдыг технологияны ажилгаар аргалыг болган.

МИНСК. Белоруссиянын чер ажилдакчылары ийи чүс муң ажыг гектар чер эзэшн хөй чылдыг ситен үрезинерин ажаалдазын индустриал шугу-нук технология эзүгар чорудуп турар. Олар тарыла чөд-дерин байддарын өөө-рин көрүп, техниканы били-лиг ажиллап, ситенин дөрт ке-зерин чытыр кезери-биле де-реалаштырып турар. Үрезин-нер бастырылга соонда до-раан ажил-агылар арасынын автоматизиринг заводтары-га кээп, кураттынар, арыл-гыттар болгаш сорттагылар. Ындай чорук хөй чылдыг си-генерин, эң зен сорттарын-ык үрезинерин шөлдө кат-тал тарытыларын дык дө-гөдөткен. Оларнын ажаал ес-турулганын тускайлааткан ажил-агылар чорудуп турар.

[СЭТА-ның корр.]

БЕЛЕК КЫЛДЫР

«Тыва көдээ туудуг» трестин Самагалдайда №1070 КМК-зынын коллективин СЭКП-ниң XXVII съездинге уткуштур социалистиг чарышка кириш-кеш, беш чылдын планын бо чылдын ноябрь 15-те күүсө-дип, пландан ажыр дөрт аал чурттаар ийи бажынын ажил-лага кирирени, ол ышкыш ту-дуг-монгол ажилдарынн планын 18 муң рубльге ажыр күүсөдирин хүлээнген. Кызыл тукут коллектив берген со-везин ээ болуп турар.

Чарыштын мурунку одуруун-да чөлаачы Сырат, Рудольф Данилов, Руслан Төвүт олар-нын удуртканы бригадалары чорутуп турар. Коллективте күш-ажылды сагыла-чуруну экижиз. Эртен чылдын 5 айларында 164 кижичүк үскөн турган болза, бо чылдын ол ай-ла үезинде чүгө бо бир ын-дыг таварылга болган.

Ол коллективте Р. Данилов-

тук удуртканы бызаакчылар бригадасын партия съездинг төлөпиг уткуур дээш күе-кишкениг ажилдап турар. Чыл эгезинден бээр ол беш аал чурттаар ийи бажынын база Шурмак суурда эмне-ге пунктуузуң бажынын ду-жааган. Бо коллектив беш ай-ларынн планын 117 хуу күү-сеткен. Оларнын дүжүлганы объектилерин шынары чоңуг эки болуп турар.

Рудольф Иванович Данило-вун бригадасы июнь 10-дан эгелеп «О. Шынаа» совхозта бир кодагга херек какааны, чурттага бажынын, чунар-ба-жынын туруп кирипкен. Ин-тернационалыг бригадада орус, украин, тыва, хакас, бу-рят ажилчылар бар. Тууду-журлардан А. Ерохин, П. Багик база М. Токмашев эки ажил-дап турар.

С. ХЕРТЕК.

ХУУСАА БЕТИНДЕ

«Тыва даг-дугу» комбинат-тын транспорт цехиниң үч чо-лаачызы беш чыл планын хуу-саа бетинде доозупканын ре-порттаанар. Олар беш чыл-дын онвалдазын дөрт чыл беш айларда доозупкан. БелАЗ чолаачылары Л. Н. Лоскутун-ко пландан ажыр 73 муң, А. Б. Ооржак 57 муң, А. П. Чекирев 56 муң тонна дөг

массазын сөөрткен. «Тыва даг-дугу» комбинат-тын административиянын, парткомун, профсоюз ком-итетинин мурунда чарыш-тын тилекчилеринге байыр чедирген болгаш хүндүлөп бижиктерин, ортектик бараан-нарын тываскан.

А. БЕГИН-ООЛ.

АҢДАРЫП ТУРАР

Улуг-Хем районда «Ак-Ту-руга» совхозтун механизатор-ларын чыгыш ажилдарын организаастаары чорудуп турар. Ыланга У. М. Ондаар башкарыччылары С. Бегзи, Б. Кечил-оол, А. Хөлүк олар кызым ажилдап, хүн үлүүн доктаамал ажыр күүсөдип келген.

нереде Улуг-Хому деп черде 600 гектар черин өндүрүп турарлар. Механизаторлардан «Т-150» маркалыг тракторлар башкарыччылары С. Бегзи, Б. Кечил-оол, А. Хөлүк олар кызым ажилдап, хүн үлүүн доктаамал ажыр күүсөдип келген.

Ч. КЕКИН-ООЛ.

КУРЛАВЫРЛААРНЫ ТЫВАР

улуг хамаарылгалыг.

Эртен чылын Тес-Хем рай-он дүк планын күүсөдизин шы-нарын, чыгыш ситенин, ситен оон мурунда чылдыгзынын даа эзэш болган. Бир холга онаштыр кыргаш дүгү дең-гү-ле 1,7 килограмм четкен. Хоюнуң элзэн кезин нарын дүктү болганда, мындыг би-нин көртүзүлгү болуру кан-чал-даа таарышпас. Бо чылын ук чөптөстери катаптавас дээш бүгү күштү салыр, арга-ларын ажиллаар, курлавыр-ларын тывар херек.

Рейд бригадасынын кежи-гунерин:

А. ДАМДЫН, көдээ ажил-агыг продуктуларын сактап алырынын болгаш шынары-нын талазы-биле районун кол инспектору, районун улустук контрол комитет-тин штаттан дашкар ин-спектору Д. ЭРЕНДЕЙ, «Ки-зылгаш» совхозтун хоочун хойжуу, Тыва АССР-ниң алдарлыг малчыны, «Хун-дүлгөлдик Демдээ» орден-ник эдилекчизи: К. ЧОДУУ, «Шынык» корр.; А. ФИЛА-ТЕНКО, «Тувинская прав-да» корр.

ТУДУГ ИНДУСТРИЯЗЫ: БУДУРУЛГЕ КҮЧҮЗҮН ДОЛУ АЖЫГЛААР ДЭЭШ

Тыва АССР-ниң экономикада бөлгөш социал хөгжүлдүзүң дүргөдөр хемчеглер дугайында партия бөлгөш чакы-
тык улуг хемчээлдиг, компе-
ктет программаның күөсөдү-
рү республикага тудуг ажил-
лы-биле дорт холбоалыг. Тудуг-
дуу-сууру хөгжүдүр тудуг ин-
дустриязының будурулгелери-
ниң материал-техниктиг база-
зын калбартырың, олар-
ның будурул турар продук-
циязын хемчээлн көүдөт-
көңүлдөн бөлгөш шынарын
экинтенден замаарылга-
ла.

Он ийги беш чылда хей ту-
дуглар туттунар. Заводтар, ав-
тобазалар, оруктар, чурттага
бөлгөш чыгыңар. Ынчан-
га тудуг индустриязының бу-
дурлгелерин күчүңүрн до-
лу ажыглаар, материалдары-
ны шынарын экинжидер чу-
гула соругтарын бирээни
болур ужурут.

Республиканың тудуг объек-
тирин тудуу бөлгөш өскө-
дө тудуг материалдары-биле
хандыры турар. Тыва тудуг
материалдары каттыжыш-
кында бөгүрү байдалды, он
келир үезин чууалганды.
Кол хандырычы болгонда,
бир-ле дугаарында катты-
жыштын продукция будуру-
лгелери хемчээлн көүдөдүр
ужурут, ындыг турбужу дөрт
аяларда безин 1600 муң туду-
бу, 1350 кубометр руда эвес
материалдар (сайд-доурак,
эзелин бөлгөш оон-даа өскө
хөвөрн тудуг материалдары)
чедир бердиниз.

Ажылдың будурукчулугу
Кызылдың тудуу заводу дика
кудуглаң. Бүдүргөн тудуу-
чу хей кезин бөк болган.
Заводта кедир чедийейн
турар. Технолутт дериг-ха-

рексел берге байдалда. Бүдү-
рүлгени бөлгөш күш-ажылдың
сагыла-чуруму коошкан, про-
дукцияны шынары кудуглаң.
Четес ажылдың чыдаганы
— удуртукчуларның ажылды
организатп билбизинде.
Ажылчыларның бөлгөш спе-
циалистерин эгелээшкенин
детикес, хей-никитиге дайнас
чорук экинжикте чедирбес
дээрзи билдингир. Бир чикек-
тен ап көрөшүңер. Техниктиг
контроль килдизиниң эргелек-
чизи В. А. Суджовтун тудуу
бүдүрүдө сульфат-спирт хо-
лумактыг күлдөр немер аар-
га, оң шынары экинжидер деп
сүмезин администрация херек-
ке албан. Чүгө бөгүрү хун-
биле чурттагы таарышпас. 38
мил дургузунда республиканың
тудуу-биле хандыры турар
бу завод, на завод туттуну-
же, аңа-даа беш чыл ажил-
даар алар. Ынчанга техно-
лутт дериг-херекселди сеп-
тед, Бин-Хемде дойнуң курла-
вын тодардыры чууга.

Чая тудуу заводунуң теле-
визион эртен чыгың Ирку-
тинск төлөвиле институту
чогадып тургускан. Бо чылын
ону СССР-ниң Тудуг материал-
дар улутунуң министрство-
зу бадылаан. Оң төлөвиле
күчүз чылда 26 миллион
тудуу. Тудууну олутурун,
чынын автоматчылык арга-
биле кылыр амгы үезин ме-
ханизаттанган бо будурулге-
зи Сукпактын дой курлавыр-
ларын чогуула туттунар.

Кызыл-Мажалыктын тудуу
заводу чээрби чыл улаштыр
аде дериникин чок ажылдап
турар. Завод бөгүрү продук-
цияны төлөвиле хемчээлн
чартын безин берейн турар.
Ында ажылдың хей кезин
хол-биле кылып турар. Тудуу
өрттерди пекка сандан үнөм.

Хейтээр пресстиң эргижирээ-
ни-биле стандарттарга дүүшес
продукция будурулгун турар.
Республиканың барын талакы
районнарында тудуг организа-
цияларын тудуу-биле ханды-
рып турар бо заводтун тех-
никтиг аде чепселенишкенин
планнап турар. Чаяртты
кылдынган соонда, будурулге
күчүз чылда 6 миллион че-
дер. Амгы үеде аде дериг
кылырын төлөвиле «Рос-
торгтехстрому» Красноярск
фильм чогадып турар. Эрги
чиг эт турган черинде өскө
будурулге тутканы-биле Улуг-
Хоу деп черде на курлавыр-
ны заводка адымчыткан. Борта
база-ла тудууга Ак-Доурак
ТЭС-тик бөлгөш «Тыва даг-
дугу комбинаттын» хулум бол-
гаш артынчыларын холуп кы-
лырын практикалар.

Панель бажың бөлгөш орук
тудунуң сайзыралы-биле чер-
гелешти сай-доурак, эзелзин
дөрт дөзү ашкыш тудуг мате-
риалдарына херектел өзүп
турар. Бо материалдарын бу-
дуркучу Кызылдың тудуу
заводунуң күчүз амгы үеде
чүгө 120 муң тудуу, а сай-
доурак кылырын 90 муң
кубометр. Ынчанга карьерин
калбартырын төлөвиле
«Росторгтехстрому» Петро-
вадск фильм кылып турар.
Ону Енисейниң бөлгөш Кызыл-
дың тышкыларына үш элчег-
лиг кылдыр тургузар. Бирги
элчегин үрмөк сайны, эзе-
линекел сайны будурун
чылда 200 муң кубометр че-
дир. Ийгизинге — 100 муң
кубометр безин будурун, үш-
күзүнге амгызын дээрзи ону
200 муң кубометр чедир өс-
турар. Үрмөктөл-сорттар де-
риг-херекселдер дээр дааган
турао бөлгөш чыгың үеде сай-
доуракты суг чуу шавар та-

варылгалары база өөренип
көргөн.

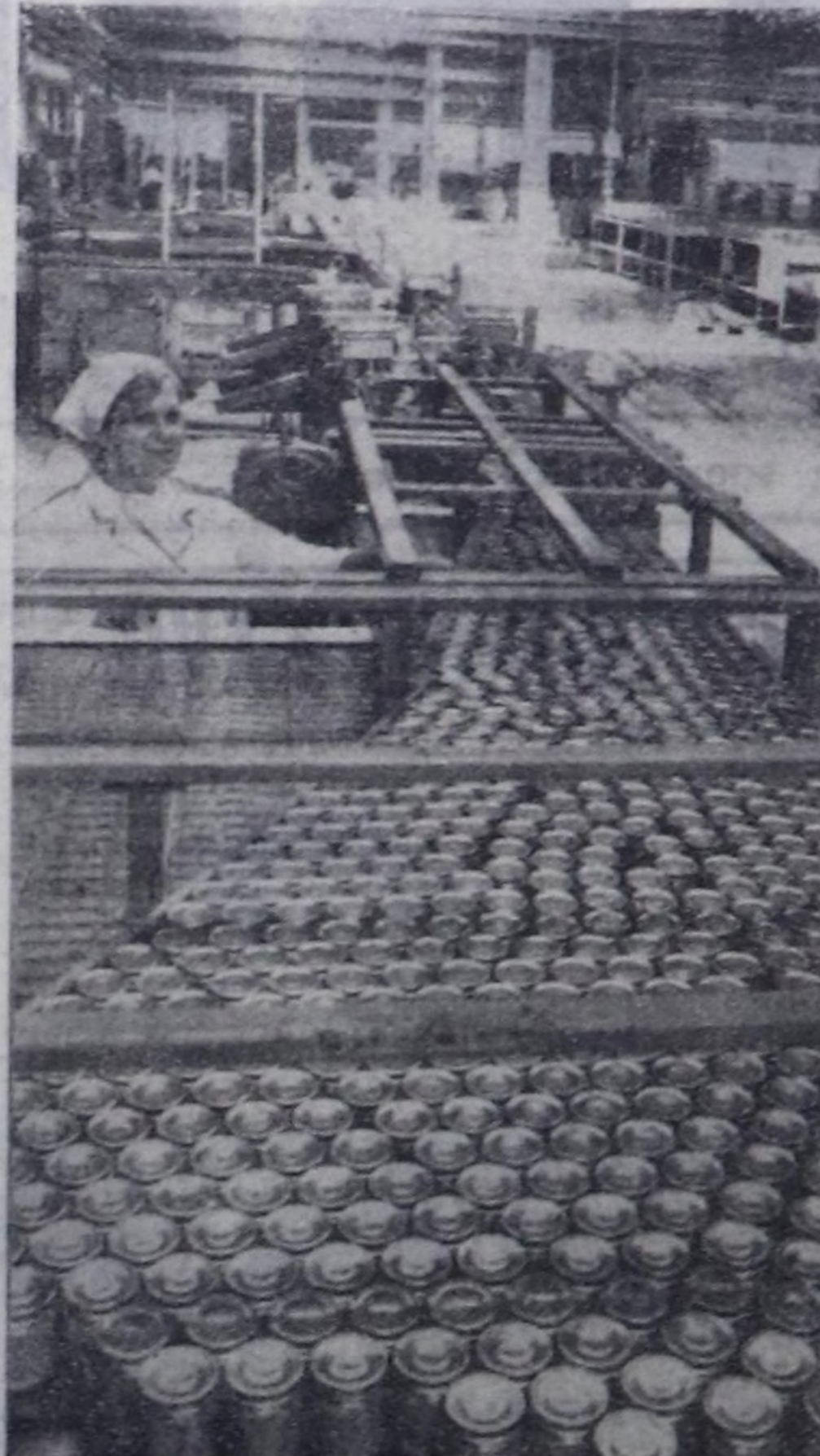
Кызылдың чаа тудуу заво-
ду туттунуп, Кызыл-Мажалы-
ктын заводу септеттинип турар
үеде, республиканың тудугла-
рынга херем тудууну Элегес-
Аксының заводу бээр ужу-
луг. Ынчалза-даа оң будурул-
ге күчүз амгы үеде чүгө 23
хуу шигээтингек. Ында авто-
маттыг тудуу олутуучулары
үрүлүм үрелип турар. Дериг-
херекселдер наартылганы не-
геп турар. Ынчанга катты-
жыштын чууга херек дериг-
лерин чагың. РСФСР-ниң
министрство-зунче кирген.

Четелээшкн бөлгөш тех-
никтиг дуга айтканы шигити-
летинип турда, завод коллек-
тив аңаа олурбас, экинжидер
организастарын экинжидер,
технологияны чаяарты талазы-
биле хемчеглерни ап эгелзэн.
Бирге керээзи-биле ажил-
да эгелзенин соонда, бүгү
көргүзүлгө экинжиз. Күш-
ажылды организастарының
депшилгелер аргазын ажил-
лааның түңелинде, продук-
ция будурунның хемчээлн 5
хуу өскөн, тудуунуң шынары
экинжиз. Бүдүрүлгелер көргү-
зүлгө-биле чергелештир күш-
ажылды сагыла-чуруму бы-
жыгып турар.

Күш-ажылды организастары-
нын экинжидер, будурулгенин,
күш-ажылдың сагыла-чуруму
быжыглаары, кадрлар-биле
кижиздиге ажилын күштел-
дирери тудуг индустриязын
будурулгелеринге будурулге
күчүзүн долу ажыглаар, про-
дукцияны шынарын экинжидер,
хемчээлн көүдөдүр арга-
лары бээр.

Т. КАЛИКУЛИНА.
«Тыва тудуг материалдары»
катыжышкының кол тех-
нологу.

Аш-чем программазы — бүгү уластуң херээ БАШТАЙГЫ ПРОДУКЦИЯЗЫ

РОСТОВ ОБЛАСТЬ. Азовуң уруглар аш-чем кылыр чаа
агроулетур каттыжышкыны баштайгы бөлүк продукцияны
кылып үндүрүр. Он будурулге черинин асортментинде
бичин чаштарга азынның чагай аш-чемнелер кирип турар.
Олар — нугаардан, кат-чиксетин, ээт-ногадан консерва-
лар, кат-чиксет хандылары-дыр. Продукцияны бир-йин кезек
кемге таарыштыр, 115—215 грамм тускай савага үндүрүп ту-
рар.

Ол тускай комплекстин кол объектизи — консерва заводу
Барик чүс хуу механизаттанган бөлгөш автоматчтыгынган.
Кыклер машиналары чүгө башкырып турар бөлгөш хей
кевирлг продукцияны кылып турарын контролдарын
ЭСМ-нерге даандырган. Азовуң комплекзин техниктиг де-
ригелзениң бөлгөш күчүзүн талазы-биле чуртта эи-не бол-
базыраңгай консерва будурулгези боол турар.

ЧУРУКА: консерва будурулгезинин автоматчтыгынган шу-
гумнарын бирээни.

Е. НЕДЕРНИН ФОТОЗ.
СЭТА-ның фотозиникизы.

Специалистин сүмези НОГААЛААРНЫ ТАРЫП ӨСТҮРЕРИ

Ногая культураларының эки
өзүп үнеринге чырың, чыгың,
суг бөлгөш минералдыг база
органиктиг химишчилгелери-
ниң эргелек чуулганын ногая-
ны кижи бүрүз билир. Канды-
г-даа чүве хемчээлдиг, чи-
жек-нормалды, оларның кайы-
бирээни экин эрттир хей азы
четпес болур болза, ногаяның
өзүмү бөксүрөөр, оң дүжү-
дү чавыс болур. Ынчанга ногая
өстүрүлгезинин арготехни-
казын шыгың сагып, үнүш-
терин ботаниктиг бөлгөш био-
лутт бот-шынарын өөрө-
нүп көрүп, херелеттирер бу-
гу-ле аргалары ажиллап, но-
гояларның эге өзүмнелеринде
ажал алырын чедир хайга-
ралын кошкетпай ажилдаары
— ногая культураларының бе-
дик дүжүдүн ап болурунун
кол негелдери ол.

Кандыг-даа дериг организи-
мнелерин өзүлдезинге агаар, оң
иштинде килсрод кончут хер-
ек. Ол чокта чер кырынга
амыдырал-даа турбас, килсо-
род ээште үнүштер эки үн-
мес. Чикээлзеге, шынар чок
аңаарган черлерге агаар ээзеш
болур. Оң харазы-биле
үнүштер өзүп, быжып келген
үезинде органиктиг бүдүм-
лөр — углеводдор, үстер, бе-
лотар, витаминнелерин баста-
ры ээзешээр.

Чыгың база үнүшке эи чу-
гула. Чамдык ногая үнүштери
хүндүс 1—2 градус, дүне 5—7
градус чедир соокту безин
тооас, шыдажып эрпип шы-
даар. А бистик республиканың
ажыл-ажилының кол тарып
өстүрүп турары помидор,
огурец дээн чикеттиг үнүштер
соокка пат — бичиле-ле соокка
(2—3 градус) доуп карар. А
чамдыктыры эизге кончут
ымык, чикээлзеге, арбуз, ды-
ня, тыква 30 градус чедир
изитки тооас, харын-даа
өзүлдези дүргөдөр.

Телличаларга, парниктерге
рассадаларын эге өзүлдези-
ге бедик температуралар — 20—25
градус чедир чыгың негетти-
нер. Рассадалар үнүп келген
соонда, телличалар иштинин
температураларын кудуладар, а
өзүмнелерин чечетилкишкени-
ниң үезинде сооксуулар азы
өйт-пай болдулар. Болза эки,
чүгө дээрге ол үеде бедик
температурада, ылчынга по-
мидорун чечеткир чедиш-
пейн, эрге дүжүп карар.

Телли, парниктерге расса-
даларга чыгыңгың температу-
разын аңгы-аңгы кылдыр таа-

рыштырар. Капустага хүндүс
8—10 градус, дүне 6—8 гра-
дус, помидорга хүндүс 10—12
дүне 6—8 градус, огурекке
хүндүс 15—18 градус, дүне 12
—14 градус болдулар.

Ногая культураларының хей
кезин сугта кончут ымык.
Ылаңгыя капуста, помидор,
огурец бүгү өзүмүнүң дүргү-
зунда суг херектелээр. Капуста
бөлгөш огурекке 80—95 хуу
чедир, помидорга 50—60 хуу
чедир агаарын шыгың олар-
ның өзүлдези дика таарыма-
лыг. Телличаларда, парниктер-
де рассадаларын бир күнде
суггарынын чикек-нормазы
мындыг: бир дөрбелчин метр
шөгө апрелде — 13, майда
14, июнда — 15 литр чыгың
суг бөлгөш суггарыгың хүн-
де ийден ээзеш эвес кетип
чорудар.

Ногая культураларының
өзүлдезинге, кандыг-даа үнүш-
терге ашкыш, немерде хими-
чилгениң ужу-дугазы улуг.
Ону ногаяны кижи боду кы-
лып ап болур. Инек өздөңге
азотту, фосфору 20—25, ка-
лийни 15—20 грамм кылдыр
холааш, он литр сугта ол хо-
лумактыг ээлдиргенде 300—
350 граммалык күткөш, 4—6
дөрбелчин метр черин сугга-
ры болур.

Рассадалар өзүп үнүп кел-
генде оларның даялдарын,
сыын үрөзү-биле кончут
кынамчалыгы-биле черге тарып
олутурар. Үрелзэн, кадык
өзүмнелер аңаа агаарга, хими-
чилгези хей черге үр бо-
баанда күш кирип, дүргө
өзүп эгелээр. Рассадалары
тускай химишчилген савааларга
өстүргөндө, оларның даял
системасы, өскө-даа органи-
ны долузу-биле камгалаттынар.
Ындыг рассадалары химиш-
чилген саваалары-биле кады
ажык шөгө уланчак огур-
ларга тарып олутуруга олар
чавыс-чавышкыга, соок-донатка
уадыр быжыг тургушту болур.

Чыгың сөс-биле чүгөлаар-
га, ногая культураларының бе-
дик дүжүдүн ажал аар дээр
болза, болунар-ла аргалары
ажылап, дүргүлгелер ногая-
лыларын арга-дуржулгезин
шигээдип ап, практика кы-
рынга ажиллап ажилдаар
алар.

Б. МОНГУШ.
көдөз ажыл-агый продукту-
ларының седиң алырын
бөлгөш шынарын талазы-
биле Чөөн-Хемчик району-
нун инспектору.

Каа-Хем районун «Совет
Тыва» совхозунун девизиз-
ринде шуралыктал бадып чы-
дар кыра сугтуң, дагыг-
дыштыг хемчеге — Баян-
Колдун кыдында малчын ала.
Бажың чамында борбак аң өг.
Оң ишти эки дерлелгелер,
наас-шикин. Ында он ажил-
агыйның малчынары Монгуш
Хөвөк-оол, Монгуш Дүжүк-ныс
олар чурттап турар.

Баян-Колда он хойчулар 600
ажыг хурагыны кадырып, се-
мирткн турарлар. Олар эртен
иккин 585 центнер немерде
деңзин алганар. Чыгың үеде
немерде деңзин оон-даа өс-
түрер соругталылар.

ЧУРУКА: малчын өг-бүлө
өндөс.

О. ОХМЧИКТИН ФОТОЗ.

БРИГАДА КЕРЭЭЗИНИҢ АЖЫКТЫ

Белгородтун энергетиктиг
машина заводунун хей муң
кижиктиг рестока уластуңуң
ажылчылары чүгө жоку-
дашкыны ажил эртен эвес,
харын чарыктыг тилкекчизи
болганар. Аңаа бригада ке-
рээзин бугаар ажилдарыне
шилээни уугу ролдуг бол-
гак.

Рестока уластуңун тургу-
чу хожудаарын болдурубс

дээр чектин профзилел ака-
тив аңаа ажилдарының таа-
рымчалыг байдалды тургуза-
ры өөренип, ону сагырын
хайгаарар тускай комиссияны
тургускан. Чыгың-чакыстап
тук ажилдарга ажилдың бу-
дуркучулугу бедивес, күш-
ажылды организастарының
чаа арга херек деп комиссия
түнөлдөп үндүргөн. Уластуңга
кижи буруу-биле ажилдап,

бригада керээзи-биле чыгың
коллективке каттыжып алгаш,
ажылдарының ажилтын та-
йылбырлап, профзилел ажил-
чылары элзэн ажилды чорут-
канын соонда дүргүлгалыг
токар В. Жиревск уадыркан
бригада тургустунган. Ол ам
будурулгеде мурнакчы брига-
даларын бирээни. Ында чо-
гадыны бот-идепкей, бот-
боттарынга дузаарга, коллек-
тивтиг чорук чакчып аларган.

Сөөлү түңкелдерин эи бо-
лурунга ажилчыларының, ни-
ти сонургалы — күш-ажыл-

дың будурукчулугу бедидери-
ниң немерде курлавырларын
тыярынга, технолутт ажил-
чорудулгалары чаяартырынга
идини берип турар. Бригада-
ның чаяартычыларының чога-
ткан чүддерин ажыглаарга,
күш-ажылдың будурукчулугу
бездэн.

Ам заводта бригада керээ-
зи-биле ажилдаар 680 ажыг
бригада тургустунган. Ында за-
вод ажилчыларының 62 хуу-
зу хаара туттунган. Бригада
керээзи-биле ажилдаанын
түнелинде күш-ажылдың са-
гыла-чуруму экинжиз.

Л. КОНОРЕВ,
СЭТА-ның корр.

Редакцияга чагаа

КАЖАН ХАНДЫРАРЫЛ?

Бистик Ишкин суурже орук-
тук байдалы бага. Көжөн эки
орук кылып, кончуп чөптүг
негелдезин хандырыр билдин.
мес. Амгы үеде суурнуң
чурткычыларыңа өскө чурт-
кажың чөптөр Чадана,
Сүт-Хөл-биле харылзакыры
дыка бергедэн. Чаданадан
үнгөн Ийме—Кок-Терек ке-
руттуг автобус немердеде ий-
бир катал, хем ол чарында,
арга кечир черге доктөөр. Ол
автобуска чедип олурары
амыр эвес. Суур бажының
чурткычылары 3—4 километр
тире черин чадап кылаштал
эртекш. Хемки лекине кешер,
оң улаштыр база 2—3 кило-
метр черин кылаштал эртер.
Хемкини кекери берге, кө-
еурүг хамаан чок, паром бе-
зин чок. Ий чыл бурунгаар
манча паром кылыр дээр,
хемки кечир сазырындак де-
мир шөйүң каан. Чамдык ки-
жилер сугке-даа дүне берги
дег, ол демидерн туттунуп,
хемки кечир турар. Арай деп
автобус доктөөр черге келгир-
ге, автобус эрте берген болур
болза, Ийме, Чадана бадар
дээр машина доуп, олурар
алар.

Кандыг-даа чууга, дүргөн
херектиг кижилер турар бол-
гай. Ынчангы чаш ууг-дарыг-
лыг аде-келерге, кыргынарга
мынчар аргылары берге-ле.
Оода паром кылдына бээр чү-
ө болза, Чаданадан келир
автобусту Хемкиниң шуут
эринде доктөөр кылып каан
болза, кончуп аргыларыңа
эззэн дегүм болур ийик.
Хемкиниң суу дажык берген-
де, ол чарыкы эрикче кечир,

аргыжары шуут болдунмайн
бидр. Ынчанга Борта көвү-
рүг тударың айткырын өө-
рөнип көөрү чууга болуп ту-
рар.

Кызыл — Чадана — Сүт-
Хөл — Ишкин дөп рейстиг
самолет эртен чыгың ужул
эгелзеге, улус өөрүп турган.
Ынчалза-даа күстем бээр чы-
гың-даа ужул көрбөн. Чүгө
самолет улаштын турарының
чылдаганын суурда аэропорт
эргелекчизи М. Көшкен-оол
боду безин билбес. Ишкин
ышкыш орук-чирин, аргыжар
байдалы багай черге, само-
лет оода-ла немердеде үш ка-
тал ужул турган болза эки
болур ийик.

Сүт-Хөл-биле аргыжылга кы-
лыр база белең эвес. Кырын
шып каан бичик автомашина
мерт айдаң эгелеп, немердеде
үш катал халып турар аларган.
Ол машинаның чорутуңуң ий-
кин, кыргында олурар улус-
ту сикигирин күте деңизэр.
Аарыг-аржык, берти-бежел
кижилерге берге-ле. Чыгың
хелгевис болур ол машинасы
база чамдык хүнүнде халы-
айн баар, доктөөр ужурут
чарыгың турбас, чолвачының
бечингениң чамындаан чоруту
таарылгалар тургулаар.

Кажан черле Ишкин суурнуң
чурткычылары өскө черлер-
биле шалтыч чок аргыжып,
харылзактыг турар алар ир-
ли Чонкуң чөптүг негелде-
рин кажан хандырылар.

Ч. МОНГУШ,
Н. САРЫЛАР,
бөлгөш өскө-даа чуртла-
чылар.

Арага ишпес чорук — амыдыралдың негелдези

Арагалаашкыны бөлгөш аго-
голизмин уузуулар талазы-
биле хемчеглер дугайында
СЭПТ ТК-ның база СССР-ниң
Министрлер Чөвүлениниң док-
тадарынын амыдыралга бо-
таандыры талазы-биле хемчег-
лер күөсөлдөз республика-
ның күш-ажылчы коллектив
бүрүзүнде эгелзэн.

Арагалаашкыны-биле демисел
чүгө доктөөлдөр үнгенин
соонда эгелзезин билдингир.
Коллективтиг чамдык ажил-
дакчыларының арага ханды-
шылы будурулгелерге кайы кире
тора чедир турарын билер
удуртукчулар, партия, совет
органыларының төлээлекчилери
бо талазы-биле ажилды ша-
гын бир чорудуп эгелзэн бол-
гаш элзэн эки түңкелдерин
чедип ал келген.

Доктавалдарын үнгени Кы-
зылдың пассажир автобудо-
рулгезинин хей-никтиг органи-
зацияларының, удуртукчу-
лук соругларында бөлгөш шиги-
тилер ужурут айткыгылары
биле дүшүскөн. АТБ-ның ажылы
пассажирлер аргыштырыла-
зы-биле холбашкан болгонда,
орук озал-ондан болдурубазы,
автотранспорттуң шугумче
үнеринин бедик деңгелни че-
дип алыры оңаа чууга болуп
турар. А орук озал-онданга
чедир болгу дег чүрүм
үрээшкенин колдугуңа эри-
кич чолвачылар кылып тур-
арын билер бис. Мазируттук

рейстерин устуру база ара-
галаашкыны хей-биле бо-
луру хаая эвес.

Пассажир АТБ-зинге күш-
ажылдың сагыла-чуруму
үрээр, арагалаар чорук-биле
демисел чорудар тускай хо-
миске шагаа тургустунган
демелдеге чоруту. Эи хуу
судуун, профилатика көү-
лөлиниң ажылы база ол че-
пелестин чок кылырыңа үн-
галан турган. Май 15-те эр-
тен ажык партия хуралының
бөлгөш май 24-те болган кол-
лективтиг ниити хуралының
кол улагынышкынары — ара-
галаашкыга бөлгөш алгого-
лизмге уадыр демисел, ол та-
лазы-биле тодаргай хемчег-
лерни партия бөлгөш чакы-
гы доктөөлдөргө дүшүрт
хүлзэн алыр болган. Арага-
лаашкыны-биле демисел чору-
да комиссияның составын
аде көрүп, оле бичик тургу-
тут, бодунга бөлгөш аш-оору-
ге бир дөмөй шыгың негел-
делг, ийдепкейли хей-никтиг
кижилерин сонган. Четер
сөндө-ла комиссия чыгың
келгеш, хуралдар, профилат-
ика чөвүлениниң ажылы база
оң-биле дегле эртео.

Күш-ажылдың сагыла-чуру-
му үрээр, арагалаашкыны бо-
лдурун чорук буруу арга-
ларын, шестерин, үчүстө-
тарың, колчаларың тургу-
дарың сайгарылар, коллек-
тив кечигүнеринин шигити-
ри.

ХЕМЧЕТЛЕР КҮҮСӨЛДЕЗИ ЭГЕЛЗЭН

лит буруу шаагышкынынга
оңажыр. Май 30-де АТБ-ның
эки тура улусу дружинизин
кежигүнери боттарының
үш ажилчынын хей-никти че-
ринге ээрик чорда туруп ал-
ган. Девртында септелге хо-
назынын ажилчылары Л.
Охотников, К. Капустин, Ю.
Чичин оларның ээрини ам-да
сегерезин барымдаааш,
ол хун ажилдан чоруткан.
Ажыл шагының соонда-даа
ижерге, арганың хоразы улуг,
арагалаашкыны-биле демисел
тур эвес, ол соксавас деп чу-
ени устуңа адааныс эш-
тер билген. Ю. Чичиниң мооң
мурнунда ээрик машина баш-
кырып чораш туттуганын,
Л. Охотниковтун ээриктер
сергиди черге кирип

ПОСОБИЕ ТӨЛЕВИРИНИҢ
ДУГАЙЫНДА

ГА ЭПТИГ

Ам Хөлчүтүг, Чечектиг дээн ымышкал черлерде чурттап турар малчынарының аргыштарына таарымалык байдал тургустунган. Малчынар, Бора-Тагга суурунук чурттаккы чоку Актың орунук акаалдарыныкыгынгар. Сүт-Хөл-Биле аргышар орунтук септелгезин чорударына чурттаккы чоңуку киржилгези база улуг. Хойжулар Владимир Монгуш, Бүрбү Ховалыг, Диргыша Ооржак, туудужулар Доржипаа, Ак-Тарза Монгуштар бо бүгү аймакка дагга эң ийдепкейлиг киржиң кызымак акылдаанар.

Б. ОНДАР.

Рейганннын администрациясы
Никарагуанын коомунда чур-
тур-биле кызыгарында дүш-
күрүлүп байдалды республика
га ууар агрессияны өскүдүп
үндүрүп соруга-биле улам
күштелдирил ту-арын Д. Ор-
тега демдегелз.

АКШ-тын массалык инфор-
мация чепектеринин медээ-
лерин азууар алырга, Ва-
шингтон Никарагуаже хал-
деашкын кылып болурун чүг-
ле чажырбайн турар эес, ха-
лыктын база интервенттик пла-
нырыны керек кырында ботан-
дыраарын агартып болгу дег,
индиг байдалдарын тургу-
рур дээш идеякейлиг ажилдап
турар.

СОЦИАЛИЗМНИН

Азия саякатчыларын куша-
рында өлкөдө өнөр-санаа тар-
мактарынын экономикалык политика-
сын ботандырган чордардын
га чыгууа болууду айтуу тар-
деп, Пхеньянга болган жыйы-
нылыгын куралга чыгуу чыгуалары-
туре учкулдун ТХ-ын чыгуу-
дарына Ли Эн Су чыгуалары-
н чыгуу чыгуу чыгуу чыгуу чыгуу
чыгууа бекки аныкталган чыгуу
шылыгынын отряддары 1600 ки-
жыг демир-оруктар магист-
ральдарын электронтинин
улус ажил-агындын 60 ажыг
улут объекттерин, культура
амбан- керлерин, саяг бол-
гон ажил-агындыларды
бадурдугуларын туткан.

**БАЛЫКТААШКЫН
АЙТЫРГЫЛАРЫН
ЧУГААЛАШКАН**

ХАНОЙ. Вьетнам Социалистик Республикасының балыкчылары чил буру чоңга чүс-чүс муң тонна балыкты, крабтарын, креветкаларын берип турар. Ычылчазном «идеал» кемежиги херетел чылдың өзүр орар. Айтыргы улам чык хөгжүдериңиз. Айтыргыларын Балыктаашкын айтыргыларынчы талазы-биле республика конференциялар чугаалашкан.

Ол конференция чүве чугаал турга, ВСР-ниң Министрлер Чогулунинин Доргазының бралакчыны Ба Нуеун чык балыктаашкын мин

Югослав наймсалдаа ажлын туршид "Совет шектэй" дээр дөнгөлгөө ол дугуйн чухаалаа турар. Совет бүдүрүлгөн шектөрчүүн тус чериин рыногунга кол सदэглэцкэ катты жышшкынжынь—"Рапида" дээр фирманын миниге директор Радислав Дуканич ол дөнгөлгөөни ажылд турар СССР-ни бүдүрүлгелери-биле кады ажилдажылга дугайнда баштайгы дугутургулга ол саяга 1958 чылдан бээр совет шектер садыл алырынчы кемиздэ 20 кетеп улагаткан деп чүгөөсөө лөөн.

БЕЛЕТКЕЛИ КҮШТЕЛГЕН

муртундагы ышкеш 14 млн. түңкүз долларны эвес, ая 29 млн. доллар түңкүз акше- ландырышкынны конгресстн таварты тускайлаарын чедиг- залыр сорулга-биле Ак Бажык- чын оралдажышкыннары улам күштелген. Президент Рейган ол сорулга-биле кон- гресстин элээн хөй кежигүн- нерин келдириктеш, Никарагуа- га хамаарыштыр администра-

КАРАКАС. (СЭТА). Никарагуа-биле Коста-Рика-ын ара-зынде хорилжаларнын чидиг-ленгенк дээр бугу хорылжал-та Пентагонга болгаш ТРЗ-ге онаажыл турарын Венесуэла-нын Компартиязынын ТК-зын Политбюро кежигуну Эктор Муриза анаа медделгэн.

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Рей-
сы администрации Ник-
сону дауд чарлаттывма-
йнын ашландырыынга
миллион-миллион долларны
саклай бээрине конгрес-
с албадаар соругу-биле
чыгаруга дауд чалнаа-
миланын куштелдирин тур-
ту. Чугле жожа-хембээ чур-
туга эвес, харык база АКШ-
ны бодунга-даа кикерегу
ажаныншыне дугайинда
оозун бадатчакшынын-биле
ингрессменнери Пентагон-
ун-нур чокка коргудуп
оер.

сомасына, дээдэсчиллериин
терроржуу үлдээдэгчиллериин
ойгог кижил турган 20-кы-
лаа доурузактылар чокто
чаз коста-рика кызматгаржы
чыгы боолал турганынчы
маргытаж арга чок бадыт-
калдыр бар деп венецуэла
ийадыкчал диктатна. Чугаа
Теп Америкада тайынга кы-
зынжынышны тургузул тур-
америк империализмдин ча-
вучу-чөгүлүзгүн дугайнда
боол турган. Он икы планна-
тылар үлдээдиги авторлары
Нигарагуага чепсектик шур-
гул кижидини кылыр чыла-
даганын тывар, коктадоржу
бадыттук тол-америк мессиде-
жигиллериин тайын арга-биле
диштилгилээрн болдурбас кы-

[ДЕЛЕГЕЙНИН ХООРАЙЛАРЫНДА

нышыншын СКФ-тиң Иер
хорайда заводунун ажилчы
нары илергейлеп, чидиг де
миселди чорудуп турар. За
водтук дөвискээринден ажил
чы чоңнары тарады сытыра
кылдыр полицияның күштө
дирген кезектерин ыдала
чороткан чазактың хөдөлиш
киннерин Республика шөлүг
болгон чыскаалдың киржикчи
лери шикитпирлиг буруу шөп
кан.

© ЛОНДОН. Курд улуусту национал шимчээшкисиник Бүтүк хөй киржикчилерин шимдуд суд хоругдалгы Турцияныц Диярбакыр хоорайдыц эгелзаны Рейтер агентствозыц дэцэтхэн. Хоругдаттырганнарныц 20-шин шаажылан өлүрүп кылдыр, арктанарын узур кууссада хоругдалгы шимдерин шерит прокурору негиз, [СЭТА].

A black and white photograph of a man with a mustache, wearing a wide-brimmed hat and a t-shirt with the words 'CENTRAL AMERICA' printed on it. He is standing outdoors, possibly at a protest or rally, with other people and a building visible in the background.

A black and white photograph showing a group of people, possibly a marching band or a parade float, moving through a crowd. A large, stylized letter 'T' is prominently displayed on a sign or banner in the foreground. The image is somewhat grainy and has a high-contrast, vintage feel.

АРГЫЖАРЫНГА ЭПТИГ

Ст-Хуя районунун "Алдан-Маадар" совхозтун Бора-Тоёга салбырынын Чечиктегй жигит бригадасынын малчыныраы Ак хемин кижиги кавуртуну тударын боттарынын ууралыгы дугурушканнар. Хойжуларнын ол эгелешкинин совхозтун дирекциясы, партия, профсоюз комитеттери деткиси. Бригадир Макачос Хортеп кавурту тударынын кавурту занчаланган. Салбырынын тудуусулары база бо жылга дегейкиги киришкенерин. Оон учиринде Ак хемин Дагыт-Кежиге кча кавуртуку туткун, ажылгалче киригенерин.

А.н. Холкүтүп, Чечендик дээр жышкан черлерде туртпай турар малчынаарың аргышкыраак таарымчалык байдал тургустунган. Малчынаар, Бора-Тага суурун турттакчы чоңу Актың орунун аяалдадыкчы кылганын. Сүт-Хөл-биле аргышкар орутук септелгезик чорударына турттакчы чоңуң кижигилгези база улуг. Хойжулар Владимир Монголчу, Бүрүт Хосалыг, Диргына Ооржан туугулар Доржитпаа, Ак-Тарма Монголшар бо бүгү аяалдарга эң иделкейлик кижирп. кызымак ажилдаанар.

Б. ОНДАР.

Б. ОНДАР.

Аныяктарның болгаш студентилернин Бүгү-делегей фестивалына уткуштур

40 ЧУРТТАРЫН

Москвага 60 жылдын июль 7-де - аянттарын Аныштарын болгаш студенттеринин (И) Бугу-дегелег фестивалын а Белекел ажилдагына аныштарын болгаш студенттерин 2000 аягы органи- аштылары кирип турар. Ишч чугааляны турарын ки- ашч студент-медик Федери- ашч Дегелег ассоциация- ашч Федерациязы (МСАДО) удуругу турар.

— Медик-студенттерин асо- ациациязынын Дегелег фе- адерациязы совет медик-сту- аменттер-биле харылзалыг бе!

гейиңи 40 ажыг чурттарының студенттериниң организа-
цияларын кыскартып турар
деп, Федерия чыгарды.
МСАДФ биле СРЭ-ниң сту-
денттер Чөвүлелиңи ара-
зында кады аылдыжалык
шагда-ле тургустунган чүве.
Чүгө сөөлүг ааш чылдарда
безин СРЭ-ниң студенттер
Чөвүлелиңи делегациязы, ми-
нда медик-студенттер баз
кирип турар, бистин федера-
циянык эртирпир турары де-
легей хемчегеринге: чигинге
болгаш дезикэзг ааы-биле
эртирпир турарынык асам-
блеаларга, МСАДФ-ниң чанын-
да тургустунган— ядролуг да-
йыны болдурабазынык талас

МЕДИК-СТУДЕНТИЛЕРИ—ФЕСТИВАЛЬГА

«Биле доктаамал комитеттин курдарынын киржип келди».

Федерациянын делегей карылаштарынын талазы-биле кол сорууга кандыгыл!

— Кол сорулга — дэйн айылдын болурус дээш студенттери каттыштыры.

Маңа ажы-биле чугаалар бодан чүөм чүл дээрге, дайыма удуз шимчиздерине медик-студенттери канба-биле кириштирер талазы-биле ол улуг учур-дузалыг айттыгын доранка биле берзэн, а чуле студенттеринин кайра келгенде ачыткылары тыгылгыны шиптирлерзинге өйлөмп турдугус Ам Бис совет студенттери-биле бир

ыг колбальты харылашкыч,
 йинкы болгаш табынмын
 тырып аныктары дыйка
 биле тугар дээрзи биле
 алган бис.
 — Оюк-бие колбаштыр —
 вест медин-студентилерини
 биле дээр демекиси кыар
 унелар тылар силер!
 — Эрткен чылды мен
 САДФ-ин делегациязини
 астынгыа чоруп, Москвага
 болгаш Харьковка четкиле-
 мин. Силерни аныктаркы-
 карчы дыйгыга уур шымчээш-
 кыг идеалгий киришпел-
 дыкы сонурал, — айт-
 тым. Силерни медин-студе-
 нтерини анал кирилгези
 мен угуптар деп боодар мен,
 дээр дээр эзмилер, ядо-

лут дайынны чалдвир дээшлэн дөм студентилер секцизы Сохотом хосметин ханьда тургустуулан болгай.

— Имперализмге таагүй дөм каттыштырлазгы, тагмын болушг кайрыл дээшлэн дөм болзуунг! Аниятарынг болушг студентилерин XII бүгдүделегей фестивалынгай МСАДФ-ны кирилгези кандин болуунг!

— Федерацийн секретаридады фестивалды бүрүм дөткитирин меделгези болушг дөмделегийн 40 ажыг чурта-орда ажил кыл болуунг! Бүгдүделегей органджыларын фестивалга белеткегид иделгей кирилкитирин кылганг! Мекис-студентилерин со-

[illegible]

СООКТУҢ

РИО-де ЖАНЕЙРО. Бразилияны жыыа алган соокутчу чалгын муруттун найкысылалы — Бразилиа жоройда чедер берген. Ында соокутчу температурасы угулады, 22 градус чеген. Ол черлерге каян-да...

рн системасын АКШ-тың чала-
ң детинирн коьсар, АКШ-
ң кыллыр» дээн кызыргылар-
ал үзөиде.
Е. ШАЛЬБЕВАНЫҢ ФОТОЗУ.
СЭТА.

Ш Ы Н

СООКТУН ЧАЛГЫЫ

РИО-де ЖАНЕЙРО. Бразилияны шыгаа алган сооктуң чалгыы чурттуң найысылалы — Бразилиа хоорайда чеде берген. Ында сооктуң температурасы улаадып, 22 градус четкен. Ол черлерге кажан-даа

дүжүп көрбээн хыраа дуу-
жүүшкүнү ногоон үнүштерин
шыпкан. Чурттаар оран-сая-
зым-даа, ажылы-даа чок беш
кижи сооктан өлгөния солун-
нар дымчаткан.

[СЭТА].

